

Milí čitatelia, pre niekoľko najbližších čísel pripravila redakcia Psychofóra rubriku "Okienko do histórie slovenskej psychológie". Touto rubrikou chceme Vám starším pripomenúť a Vám mladším priblížiť niektoré významné osobnosti a mil'níky slovenskej psychológie. Slovenská psychológia má totiž, podobne ako svetová, svoj príbeh, ktorého sme my všetci, slovenskí psychológovia súčasťou. Poznať ho nám umožňuje vedieť odkiaľ v slovenskej psychológii kráčame, čo je iste nevyhnutné preto, aby sem vedeli kam máme kráčať. Prvý článok v tejto rubrike je inšpirovaný nedávnym oceňovaním významných slovenských psychológov pamätnou plakietou A. Jurovského. Ukázalo sa, že najmä mladým psychológom nie je celkom jasné, kto tento prvý slovenský psychológ bol, a čo pre slovenskú psychológiu vykonal. Keďže Psychofórum čítajú aj mladí čitatelia, najmä im je určený jeho krátky životopis, no pripomenúť si ho môžu aj tí starší.

Prof. PhDr. ANTON JUROVSKÝ, DrSc. (1908-1985)

Jeden zo zakladateľov psychológie ako modernej vedy na Slovensku, pokladaný za duchovného otca slovenskej psychológie.

Narodil sa 26. 3. 1908 v Ul'anke, v početnej rodine robotníka papierne. Po ukončení 6 ročníkov základnej školy absolvoval klasické Gymnázium Andreja Sládkoviča v Banskej Bystrici (r. 1928). Nadväzujúc na stredoškolské kultúrno-spoločenské záujmové aktivity zvolil si vysokoškolské štúdium slovenčiny (slavistiky) na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského; neskoršie kombináciu zmenil na filozofiu. V rámci nej prejavil vážny záujem o psychológiu, ktorú mohol medzitým aj prakticky využívať v Psychotechnickom ústave v Bratislave; spočiatku ako vedecká pomocná sila a čoskoro ako odborný pracovník. V r. 1931 si svoju erudíciu rozšíril počas trojmesačného študijného pobytu na Kings College v Londýne ako štipendista "Slovenskej krajiny". Potom sa intenzívne venoval dizertačnej práci "Teória záujmov a metóda ich zisťovania"; r. 1933 bol promován na doktora filozofie. V súlade s tradíciou a prevládajúcou orientáciou sa intenzívne venoval výchovnej problematike – r. 1934 vyšla jeho prvá monografia "Psychologické základy výchovy" (2. vydanie r. 1935). Naďalej si však prehlboval kompetencie ako teoreticky (šesťmesačné štúdium psychológie na parížskej Sorbone a dvojmesačný študijný pobyt opäť v Londýne, r. 1936-37), tak aj prakticky (bohatá prednášková a intenzívna výchovno-poradenská činnosť). Všetko to vyústilo do vypracovania habilitačnej práce "Utváranie osobnosti dieťaťa", na základe ktorej sa r. 1939 stáva docentom na Filozofickej fakulte UK; v tom istom roku bol menovaný aj za mimoriadneho profesora psychológie. Vydaním vysokoškolskej učebnice, ktorú nazval jednoducho "Psychológia" (1942) sa stáva riadnym univerzitným profesorom. Svoju odbornú kariéru završuje obhájením dizertačnej práce "Dieťa a disciplína" (1955), na základe čoho získal vtedy najvyššiu vedeckú hodnosť DrSc.

Už v predchádzajúcej charakteristike profesného vývinu prof. A. Jurovského sa naznačili jeho hlavné črty ako bádateľa. Poznatkovú základňu obohatil početnými časopiseckými štúdiami (vyše 300) a viacerými knižnými publikáciami. Okrem už predtým spomenutých sú to: Súlad v rodinnom živote (1946), Duševný život v spoločenských

podmienkach (1963), Kultúrny vývin mládeže (1965), Spokojnosť s prácou a jej činitele (1971), Mládež a spoločnosť (1971).

Anton Jurovský žil v historickej dobe začiatkov etablovania psychológie na Slovensku. Bol prvý, teda zakladateľ prinajmenšom týchto inštitúcií: Výchovná poradňa pre deti a mládež pri bratislavskom Charitase (1935), Psychologický odbor Matice slovenskej (1946), hlavný redaktor periodika Psychologický zborník MS (1946-49), "prednosta" Psychologického ústavu SAVU (1949-51), zakladajúci člen a predseda Slovenskej psychologickéj spoločnosti (1958-59). Okrem toho zastával viacero významných funkcií, a to: riaditeľ Psychotechnického ústavu v Bratislave (1942-49), predseda Vedeckej rady Psychologického laboratória SAV (1955-59), iniciátor Psychologického ústavu v rámci FF UK (1957), predseda Československej psychologickéj spoločnosti pri ČSAV (1965-68). Najvýznamnejším organizačným počínom A. Jurovského však bolo iniciovanie a realizovanie samostatného jednodoborového štúdia psychológie na Slovensku r. 1948/49. Dostali sme sa týmto do psychologicky vyspelého sveta.

Anton Jurovský urobil pre slovenskú psychológiu oveľa viac ako známi vedci v iných odboroch. On nie že založil ústav, on v pravom zmysle slova založil u nás psychológiu. Nielenže svojim účinkovaním na univerzite vydělil psychológiu z filozofie ako samostatný odbor štúdia, ale predovšetkým tým, že pripravil pôdu pre akceptáciu tohto zámeru v širokej obci slovenských intelektuálov. A to najmä tým že ich prostredníctvom spomínanej vysokoškolskej učebnice oboznámil s históriou a súčasným stavom vývoja vedy, o ktorej sa u nás dovtedy hovorilo iba vzácné – medzi filozofmi, pedagógmi, sociológmi či teológmi. Vydanie tejto jeho učebnice ovplyvnilo množstvo vzdelancov takmer v každom vednom odbore a umožnilo nahliadnuť užitočnosť a potrebu rozvoja tejto vedy aj u nás. Keď si uvedomíme, že v roku 1942, keď vyšlo prvé vydanie psychológie, bolo u nás – obrazne povedané – dva a pol psychológa, a pritom do roku 1949 vyšli tri ďalšie vydania, natíska sa otázka, kto všetko si túto vyslovene odbornú, nie populárno-vednú knihu kúpil. Jej poslanstvo ovplyvnilo nielen vtedajšie dianie ale aj rozvoj psychológie na dlhé roky dopredu, a to i napriek ťažkej nepriazni voči psychológii a jemu ako čelnému predstaviteľovi po roku 1948.

Anton Jurovský sa sám identifikoval tak, že má síce jednu profesiu ale tri zamestnania: profesor psychológie, výskumník a "osvetár". Ako vysokoškolský učiteľ vyškótil viac-menej solitárne prvú generáciu a prvé kohorty odborných psychológov na Slovensku. Vynikal širokým rozhľadom vo viacerých psychologických disciplínach, počínajúc všeobecnou psychológiou, cez ontogenetickú, k sociálnej psychológii, ktorá mu bola napokon najbližšia. Pochopiteľne, dobre sa vyznal v pedagogickej psychológii, v psychológii práce i v psychodiagnostike. Nespočetnekrát prednášal na školách a školeniach, vo fabrikách a inštitúciách, v rozhlase a neskoršie aj v televízii. Bol charizmatickou osobnosťou vo všetkých fázach svojho života.

Ten však preňho nebol vždy žičlivý, skôr naopak, nespravodlivý i ťažký: socialistický režim ho dvakrát pozbavil možnosti učiť, prežil ťažkú srdcovo-cievnu chorobu a predčasne odišiel zo života po drastickom operačnom zákroku dňa 16. júla 1985.

Svojou vedeckou i osobnou psychológiou začal prof. Dr. Anton Jurovský, DrSc., na Slovensku novú etapu vývoja psychológie; za jeho jedinečné a všestranné pôsobenie v slovenskom spoločenstve a v slovenskej kultúre sme mu nevýslovne vďační; ale aj veľa dlžní.

Damian Kováč, Veronika Kováliková